

Marie-Laure Ryan, Tang Weisheng. 2024. *Object-Oriented Narratology*. Nebraska: The University of Nebraska Press.

În ultimele decenii, numeroase direcții teoretice – de la filozofie și geografie, până la științele exacte și studiile literare – au marcat o schimbare vizibilă de accent dinspre subiectul cartezian înspre dimensiunea materială: lucruri, materiale, artefacte, obiecte. Subiectul modern, născut din *cogito*-ul lui Descartes, este asociat aproape exclusiv colonialismului, dinamicilor de putere și diverselor forme de hegemonie culturală. În acest sens, teoriile postumane, realismul speculativ și ontologia orientată înspre obiecte au deplasat atenția critică dinspre *eu spre lume*. Volumul lui Marie-Laure Ryan și Tang Weisheng, *Object-Oriented Narratology*, abordează naratologia tocmai din această perspectivă, refuzând însă extremismele teoretice. Dacă filozofiile orientate spre obiect pun accentul pe ontologia non-umanului, volumul de față propune o abordare mai adecvată pentru studiile narative: aceasta vizează nu atât *esența* obiectelor, cât mai ales *funcția lor narativă*. În acest sens, demersul propus de Marie-Laure Ryan și Tang Weisheng (revendicat din discursul teoretic al unor cercetători precum Erin James, Marco Caracciolo și David Herman) operează o extindere a naratologiei dincolo de subiectul uman, conturând o reflecție coerentă și aplicată asupra modului în care obiectele participă activ la construcția discursului narativ.

Volumul se deschide cu două capitole metodologice dense, menite să construiască fundamentul conceptual al lucrării. Primul explorează funcția mimetică a obiectelor, modul în care acestea sunt reprezentate prin limbaj, devenind, astfel, indicatori ai lumii ficționale. În prelungirea acestuia, al doilea capitol propune o conceptualizare a dimensiunii narative a obiectelor. Autorii formulează aici o posibilă tipologie a funcțiilor obiectelor în narațiune – *tematice*, *strategice* și *structurale* –, taxonomie menită să surprindă rolul pe care obiectele îl joacă, dincolo de simpla reprezentare realistă. Obiectele devin astfel instrumente de construire a sensului, motive tematice, simboluri sau chiar noduri semantice în structura narativă.

Pentru a ancora această schemă în tradiția naratologică, Ryan și Tang adaptează celebrul model tripartit al personajului formulat de James Phelan. Dacă Phelan distingea între funcțiile *mimetică* (verosimilitate), *tematică* (simbol) și *sintetică* (construcție textuală) a personajelor, autorii transformă această grilă într-una aplicabilă obiectelor: de la specificitatea lor descriptivă, la semnificația simbolică și până la modul în care acestea unifică sau declanșează evenimente narative. În locul funcției sintetice, însă, Ryan și Tang introduc două categorii noi: *funcția strategică* (utilizarea obiectelor în acțiuni concrete) și *funcția structurală* (rolul obiectelor în organizarea macro-narativă). Prin acest demers, autorii volumului deschid o reflecție asupra ontologiei ficțiunii: obiectele fictive – deși dependente de text – pot avea o existență narativă coerentă și semnificativă.

Această secțiune teoretică densă este ulterior completată printr-o serie de studii de caz menite să testeze rezistența cadrului teoretic propus la abundența și omniprezența obiectelor din textul ficțional. De la „ecologiile” profunde ale scriitorului american Rick Bass (*Experiencing Otherness: Rick Bass's Deep Ecology Narratives*), unde mediul natural funcționează ca personaj, la hiper-cotidianul propus de volumele lui Karl Ove Knausgaard sau minimalismul domestic al prozei lui Nicholson Baker (*Ordinary Objects, Accumulation, and Design: Karl Ove*

Knausgaard and Nicholson Baker), obiectele sunt interpretate ca purtătoare de memorie, afect și ritm existențial.

Într-un alt capitol (*The Horror of Sentient Things: Edgar Allan Poe*), ficțiunea gotică propusă de Edgar Allan Poe permite autorilor investigarea obiectelor ca prezențe active, simbolice sau chiar amenințătoare. Ryan și Tang evidențiază modul în care astfel de „lucruri-vii” impun cititorului o reevaluare a granițelor dintre subiect și obiect, dintre uman și non-uman. Obiectele devin astfel co-personaje, forțe structurante ale tensiunii narative.

Alte nume cu autoritate, precum Orhan Pamuk sau Jean Paul-Sartre oferă premisele pentru interogarea unor obiecte supra-umanizate, provocând o reconfigurare a raporturilor dintre familiar și strain (*Overhumanized versus Radically Alien Objects: Orhan Pamuk and Jean-Paul Sartre*). Toate aceste abordări focalizează alteritatea obiectelor interogate: acestea fac ca narațiunea să se deschidă înspre un alt mod de „interacțiune” decât relațiile interpersonale, conturând o naratologie postumană, sensibilă la ecologie, materialitate și co-existență.

Unul dintre capitolele în mod particular relevante ale cărții este cel consacrat literaturii chineze clasice (*Enchantment of Things: Objects in Classic Chinese Literature*). Aici, estetica farmecului și animismul cultural conferă obiectelor o aură ce transcende opoziția tradițională (occidentală) subiect / obiect. Sunt evidențiate modurile în care literatura chineză propune o „vrăjire” a obiectelor, tratându-le cu reverență, cu venerare – ca entități animate, încărcate de semnificații morale, spirituale, estetice. Această perspectivă interculturală demonstrează că o astfel de naratologie orientată înspre obiecte poate constitui o cheie de lectură viabilă pentru tradițiile literare plurale.

Să mai notăm că autoritatea discursului teoretic este consolidată de prestigiul celor doi autori: Marie-Laure Ryan – una dintre figurile de referință ale naratologiei contemporane, în special în studiul lumilor ficționale și al naratologiei spațiale, și Tang Weisheng – a cărui expertiză în literaturi comparate oferă deschidere interculturală și profunzime analitică acestui demers.

Prin urmare, volumul *Object-Oriented Narratology* aduce o contribuție teoretică importantă, prin reorientarea discursului hermeneutic înspre materialitatea narațiunii. Așa cum spațiul s-a dovedit a fi în ultimii ani o categorie semnificantă esențială în construcția sensului discursului narativ, prin această nouă abordare propusă de Ryan și Tang obiectele dovedesc că fără ele povestea nu există. Ele încetează să mai fie simple accesorii ale acțiunii și devin entități narative, participante la construcția sensului. De la instrumente banale ale cotidianului până la artefacte magice, obiectele sunt reconsiderate ca părți active și indispensabile ale discursului narativ, cu funcții tematice, structurale, afective și simbolice.

Într-un moment în care studiile culturale caută să depășească antropocentrismul și să se conecteze la aspectele materiale ale contemporaneității, volumul de față invită la o reevaluare profundă a modului în care citim poveștile – nu doar prin prisma personajelor, dar și prin lentila lucrurilor care ne înconjoară.

(Delia BADEA,
Institutul de cercetări socio-umane „Titu Maiorescu”)